

Estetiikka terveyden turvaajana

– Musiikin ja musiikkiterapian näkökulma

TAIDE JA TERVEYS
Tampere, 24.2.2012

Jaakko Erkkilä
Professori, Musiikin laitos, JY

Esitelmän rakenne

1. Syökö näyttöpaine sisältöjen tutkimista?
2. Ei-kielellisyys (tässä esityksessä paljolti musiikki) merkittävä terapeutinen potentiaali
3. Ei-kielellinen ilmaisu tunteiden maaperää – esimerkkinä masennusasiakkaat
4. Mitä asiakkaan tekemästä musiikista voi päätellä?
5. Liiketutkimuksen uusia tuulia – hyödynnettävissä myös terapiatutkimuksessa?
6. Aivokuvantamismenetelmistä apua terapiatutkimukseen?

Näyttö vs. monitulkintaisuus

- Psykoterapeuttisen prosessin sisällölliset tekijät ja mekanismit eivät ole “hot” aihe
 - Yhteiskunta (rahoittaja) kiinnostunut vaikutuksesta, ei niinkään terapian sisällöistä
 - Paavo Rissanen (KELA, kuntoutuslinja): “työkaluja työkalupakista”
 - visionäärinen näkemys, joka tukee psykoterapeuttien monimenetelmällistä suuntautumista (esim. taiteen, sadun, jne. käyttö osana psykoterapeuttista työskentelyä)

Näyttö vs. monitulkintaisuus (vrt. “estetiikan vaikutus”)

- Ongelmana terapiasuuntausten uniikkien piirteiden tarkastelun jääminen taka-alalle

- Uniikki
- vuoro
- Moniu
- mene
- Objek
- Gene
- tuoma
- toimir
- Kuiter

Terapeuttinen soittaminen on sosiaalista toimintaa, joka tuottaa mielihyvää ja on merkityksellistä. Useissa yhteyksissä on tuotu esiin se, että musiikki vaikuttaa ihmisiin tavoilla, joihin *sanat eivät yksinkertaisesti riitä*.

Kliiniset tutkimukset painottavat intervention tuloksia eivätkä niinkään sitä prosessia, jonka avulla tuloksiin päästään. Tarvitaan lisää sellaista tutkimusta, jossa käytetään monimenetelmällisiä lähestymistapoja (mixed methods), jotta voidaan paremmin ymmärtää musiikkiterapian niitä vaikutusosia, jotka myötävaikuttavat potilaan edistymiseen tiettyjen tulostulosten valossa.

(Maratos, A., Crawford, M. J., & Procter, S. (2011). Music therapy for depression: it seems to work, but how? *The British Journal of Psychiatry*(199), 92-93.)

maisuu ja
sisäisesti
sin
kökulmasta
kehittää
rkkää
nen
, jne.

Näyttö vs. monitulkintaisuus (vrt. “estetiikan vaikutus”)

- Sanojen takaiset merkitykset ovat olennaisia myös verbaalin psykoterapian piirissä
 - elämykset, esitietoiset kokemukset, tunteet, esteettinen mielihyvä

Toisinaan asiakkaan alitajuiset impulssit manifestoituvat terapeutin tunteissa ja kokemuksissa niin, että asiakkaan puhe sellaisenaan ei ole välttämättä ollenkaan kytköksissä näihin tunteisiin ja kokemuksiin

De Alvarez De Toledo, L. (1996) The analysis of "associating", "interpreting", and "words": Use of this analysis to bring unconscious fantasies into the present and to achieve greater ego integration. *The International Journal of Psychoanalysis*, 77, 291-317.

Näyttö vs. monitulkintaisuus (vrt. “estetiikan vaikutus”)

- Sanojen takaiset merkitykset ovat olennaisia myös verbaalin psykoterapian piirissä
- Ei-kielellisen ilmaisun ja vuorovaikutuksen luotettavuudesta
 - Voi merkitä enemmän kuin sanat ja jopa tuottaa “oikeampaa” informaatiota (vrt. De Alvarez)?
 - Intuiviisempaa, spontaanimpaa, välittömämpää?
 - Suorempi tie ydinkokemusten ymmärtämiseen?
 - Vähintäänkin “täydentävää” informaatiota?

Musiikillinen ilmaisu ja vuorovaikutus terapiakontekstissa

- Musiikkiterapian haasteet
 - Terapia nojaa ratkaisevasti ei-kielelliseen ilmaisuun ja vuorovaikutukseen
 - Musiikillisten [kliinisten] prosessien “kääntäminen lääkärikielelle” haastavaa
 - uskottavuusongelma (musiikkia ei helposti mielletä hoidollisena)
 - ymmärryksen välittämisen ongelma (“musiikin kieli”)
 - Toisaalta: vaikuttavuuspuolella lisääntyvää näyttöä – kertoo ei-kielellisten prosessien merkityksestä?

Ei-kiielellinen [musiikillinen] ilmaisu ja muutos

Ei-kielellinen [musiikillinen] ilmaisu ja muutos

- “Minun tarinani”
 - välitön taustalla olevan vihan purkautuminen
 - hyvin emotionaalinen kokemus
 - Kaksiulotteinen merkitys
 - sisäisten jännitteiden ja vihan purkaminen
 - uusien polkujen avautuminen menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden tutkimisessa ja oivaltamisessa
 - Vapautuminen emotionaalisista jännitteistä
 - välitön positiivinen vaikutus asiakkaan tilassa
 - emotionaalisen liittymisen syventyminen

Ei-kielellinen [musiikillinen] ilmaisu ja muutos

- Musiikkiterapia psykoottisten asiakkaiden terapiana (De Backer, 2008)
 - Musiikkiterapiaa toteutetaan akuutissa psykoosissa oleville sairaalapotilaille (kielellinen kanssakäyminen ei välttämättä edes mahdollista)
 - 3 keskeistä vaihetta kliinisessä improvisaatiossa
 1. Sensorinen soittaminen
 2. Synkronisaatio
 3. Musiikillinen muoto

Musiikkiterapian estetiikka

- Esteettinen kokemus musiikkiterapiassa ei aina noudata stereotyyppistä estetiikkakäsitystä
 - kliininen improvisointi ei välttämättä kuulosta “hyvältä”
 - pyrkimys esteettiseen ilmaisuun voi olla myös defenssi
 - esim. terapeutin vaikeus kohdata asiakkaan kaoottista musiikillista ilmaisua ja pyrkimys paeta “esteettisyyteen”
 - “kauneus on katsojan silmissä”-periaate
 - sopusointu, kauneus ja harmonia voivat kokemuksena syntyä taiteellisessa mielessä varsin vaatimattomistakin aineksista

Ei-kielellinen [musiikillinen] ilmaisu tutkimuksen kohteena

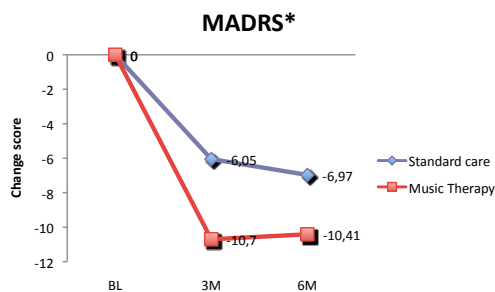
- Ihmisen viisi perustunnetta: onni, viha, hellyys, pelko, suru
- Masennus muuttaa perustunteiden tasapainoa ja esiintyvyyttä (esim. alexithymia)
- Ihminen pystyy yleensä helposti tunnistamaan perustunteet musiikista
- Jopa kone pystyy siihen...

Ei-kiielellinen [musiikillinen] ilmaisu tutkimuksen kohteena

- 79 masennuspotilasta arvioi perustunteita musiikista (Punkanen, Eerola & Erkkilä 2011a; Punkanen, Eerola & Erkkilä 2011b)
 - masentuneet arvioivat musiikkinäytteiden emotionaalisen luonteen negatiivissävytteisesti
 - masentuneet eivät pitäneet musiikista, joka oli hyvin energeettistä, vireää tai vihaista (masennukseen liittyvä tunteen säätelyongelma)
 - Musiikilla masennusdiagnostista/muutoksen arviointia edesauttavaa merkitystä?

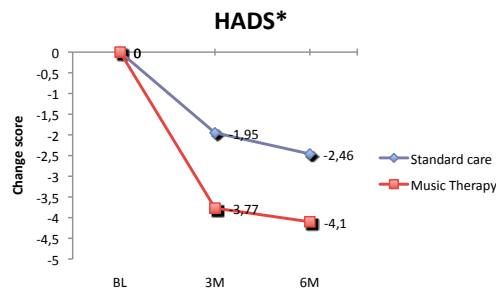
Musiikkiterapia masennuksen hoidossa

Difference (95% CI), t-test

4.65 (.59 to 8.70), t=2,29, p=.03*

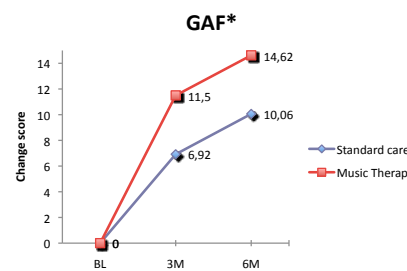
(3M)

Difference (95% CI), t-test

1.82 (.09 to 3.55), t=2.11, p=.04*

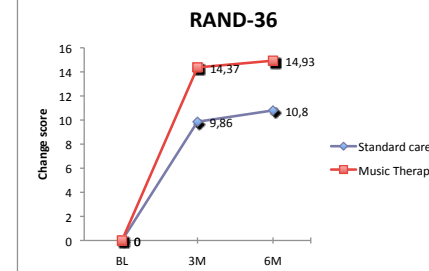
(3M)

Difference (95% CI), t-test

-4.58 (-8.93 to -2.24), t = -2.11, p=.04*

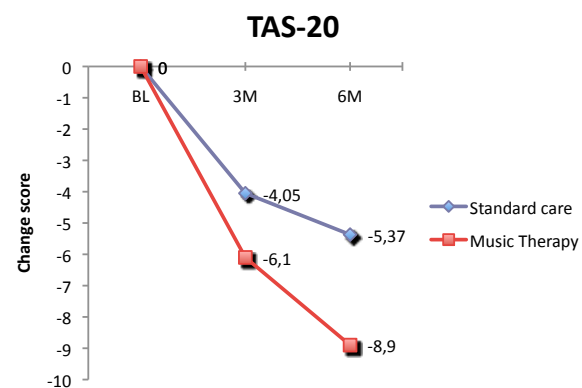
(3M)

Difference (95% CI), t-test

-4.50 (-11.40 to 2.40), t = -1.30, p= .20

(3M)

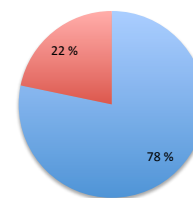

Difference (95% CI), t-test

2.05 (-2.35 to 6.44), t= 0.93, p= .36

(3M)

Treatment response (SC)

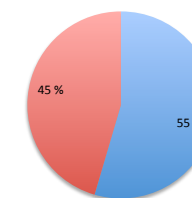

Decrease in MADRS scores as 50% or more

● treatment response ≥ 50%

● treatment response < 50%

Treatment response (MT)

Difference (95% CI), t-test

.34 (.11 to .99), p= .03*

(3M)

Ei-kiielellinen [musiikillinen] ilmaisu tutkimuksen kohteena

- Tietokonepohjainen mikroanalyysi kliinisen arvioinnin ja tutkimuksen apuna
 - Tapa tutkia näennäisesti sattumanvaraista ilmaisuja ja vuorovaikutusta piilevien merkitysten esiin saamiseksi
 - Improvisaatio aktivoi tyypillisesti erilaisia mielellisiä prosesseja, jotka voivat olla myös esteettisiä
 - esiintyöntyvimmät mahdollista “pysäyttää” tarkasteltavaksi
 - Improvisaatio on myös kahden ihmisen vuorovaikutuksellista kohtaamista

Properties of the MTTB

MIDI-toolbox (Eerola & Toiviainen, 2004) \approx the MTTB

Temporal surface features

- Note density
- Average note duration
 - Articulation
 - Silence factor

Tonality-related features

- Tonal clarity
- Standard deviation of pitch
 - Majorness
 - Minorness

Register-related features

- Mean pitch (+ client-therapist interaction)
- Standard deviation of pitch

Dissonance-related features

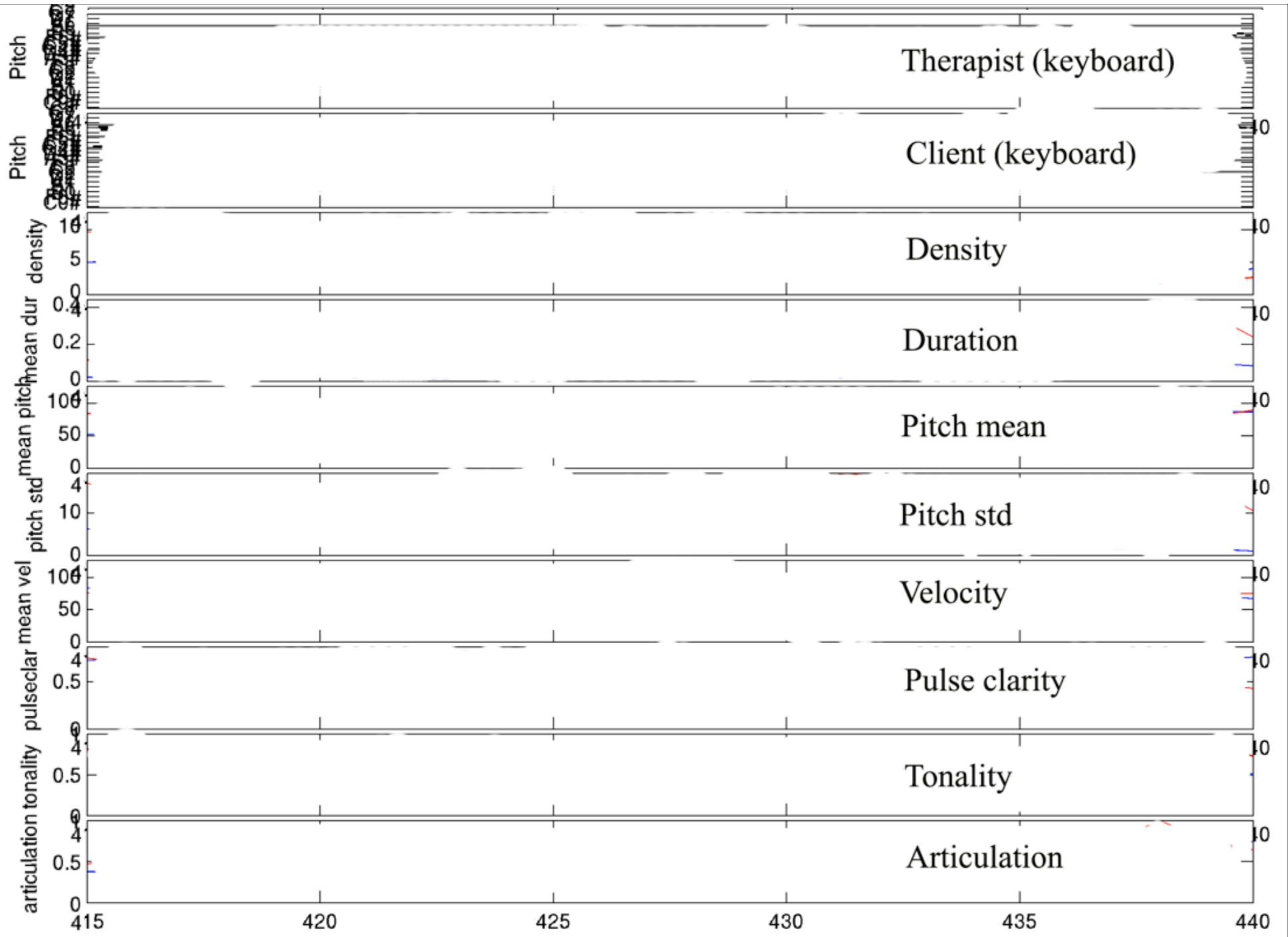
- Sensory dissonance
- Standard deviation of pitch

Dynamic-related feature

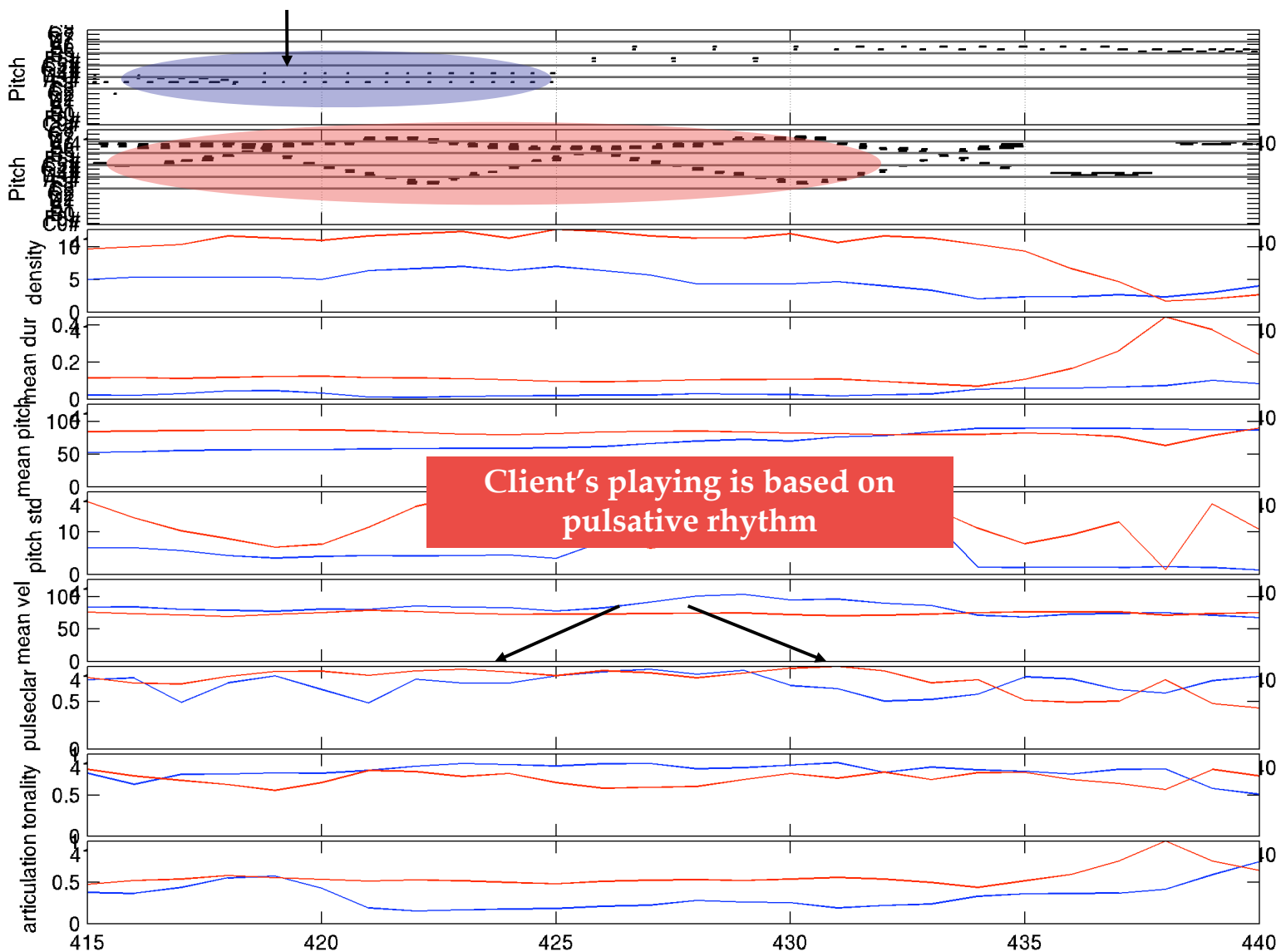
- Mean velocity (+ client-therapist interaction)

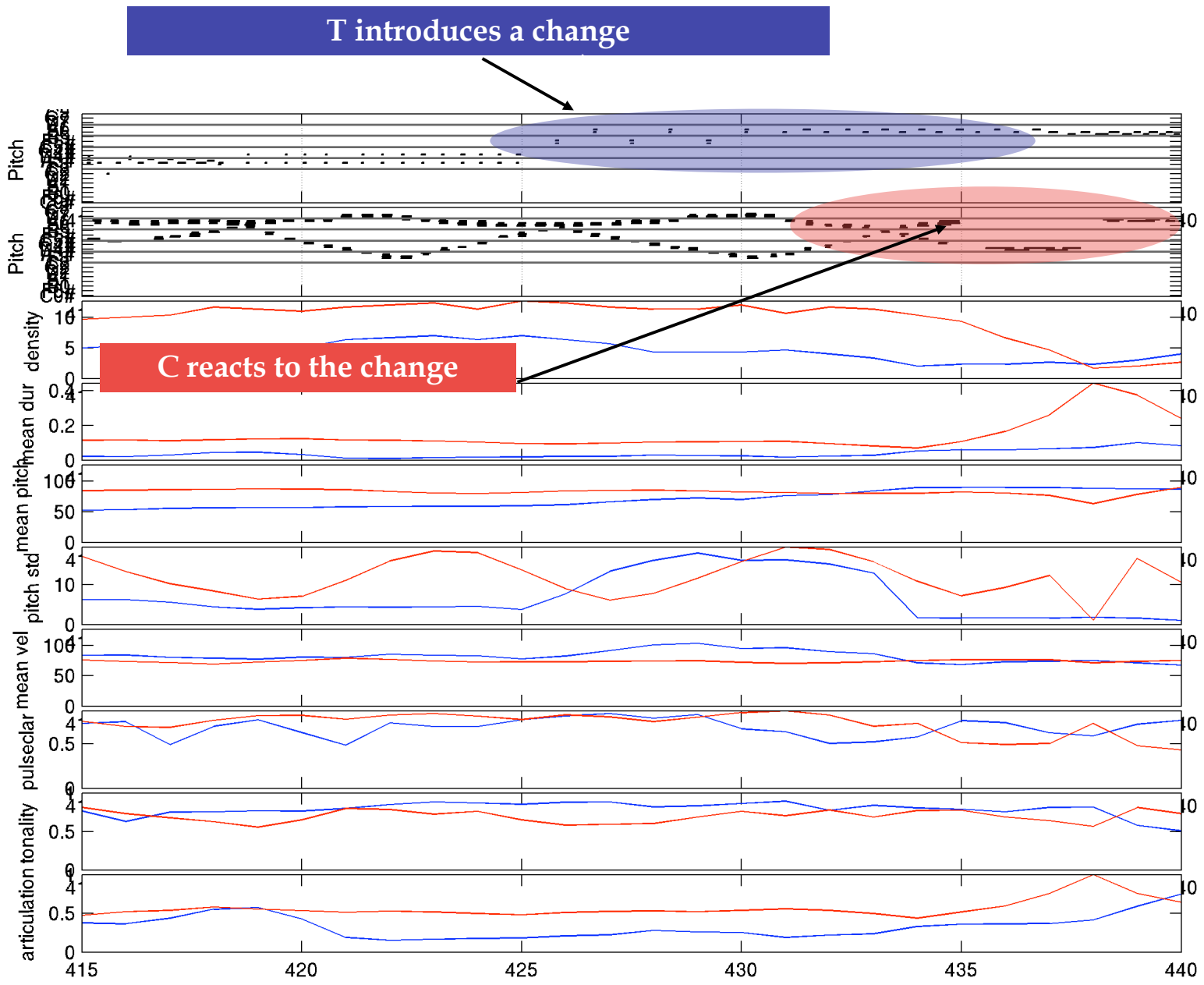
Pulse-related features

- Individual pulse clarity
- Individual tempo

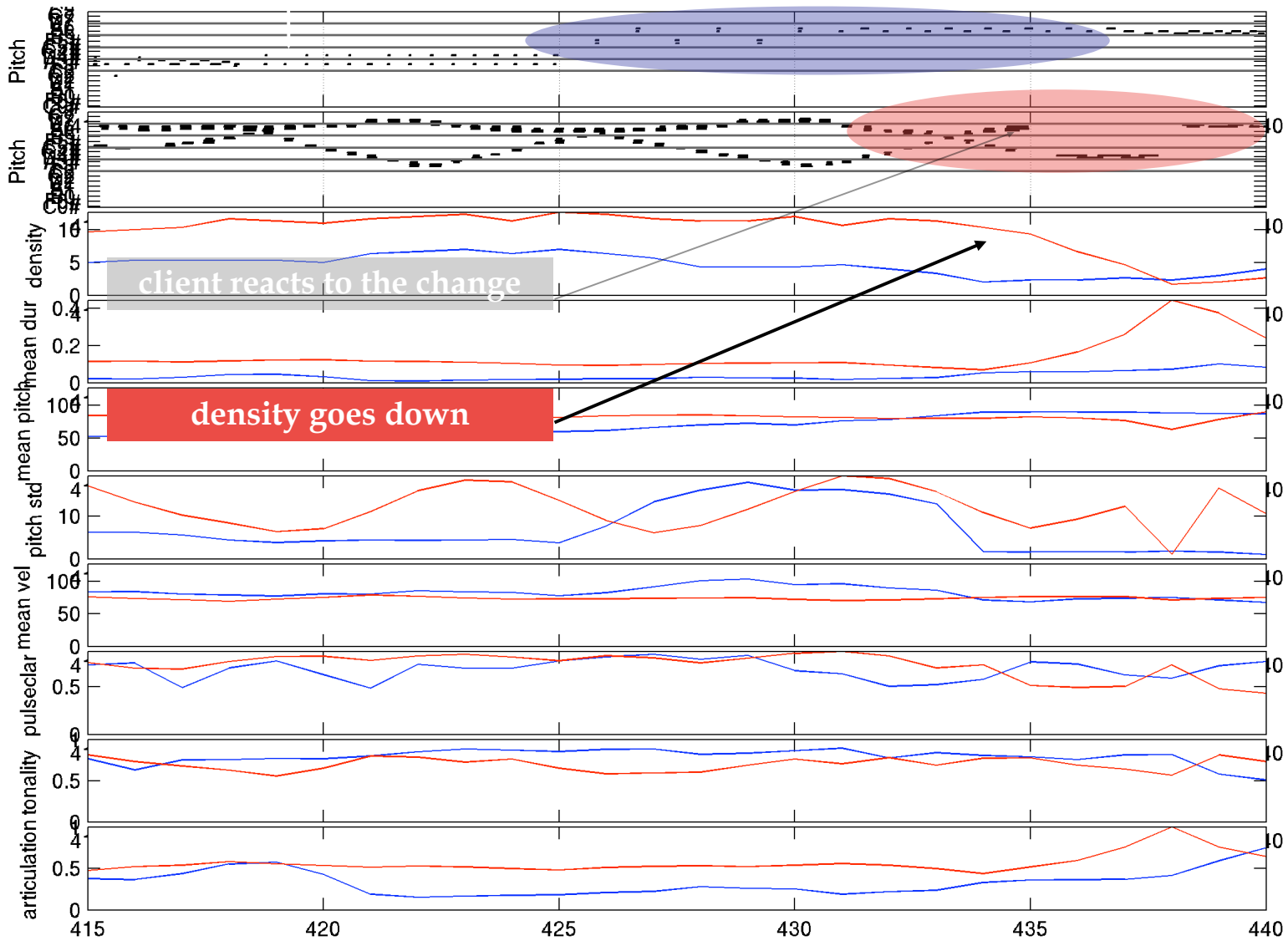

T supports the client's rhythmic play

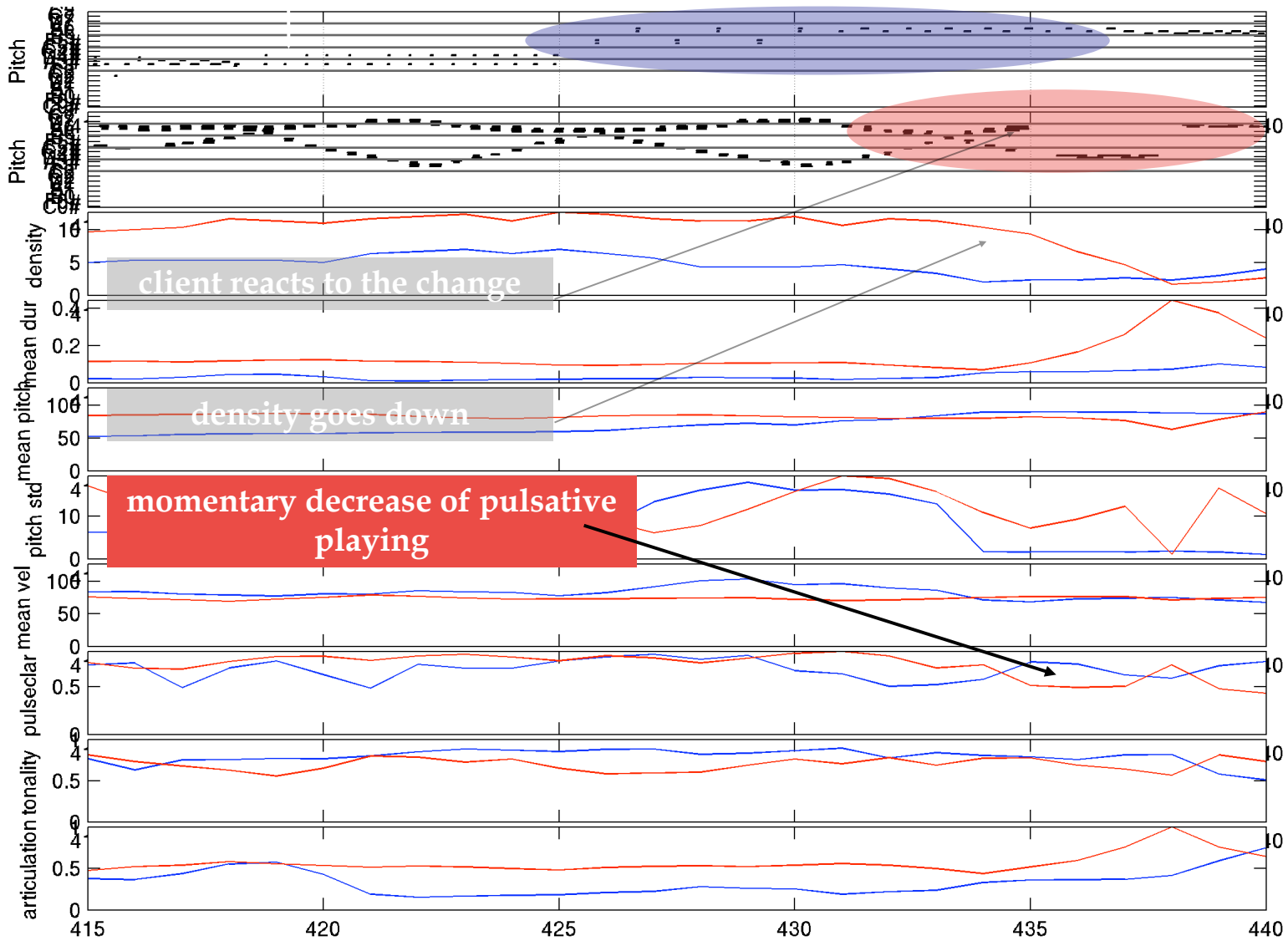

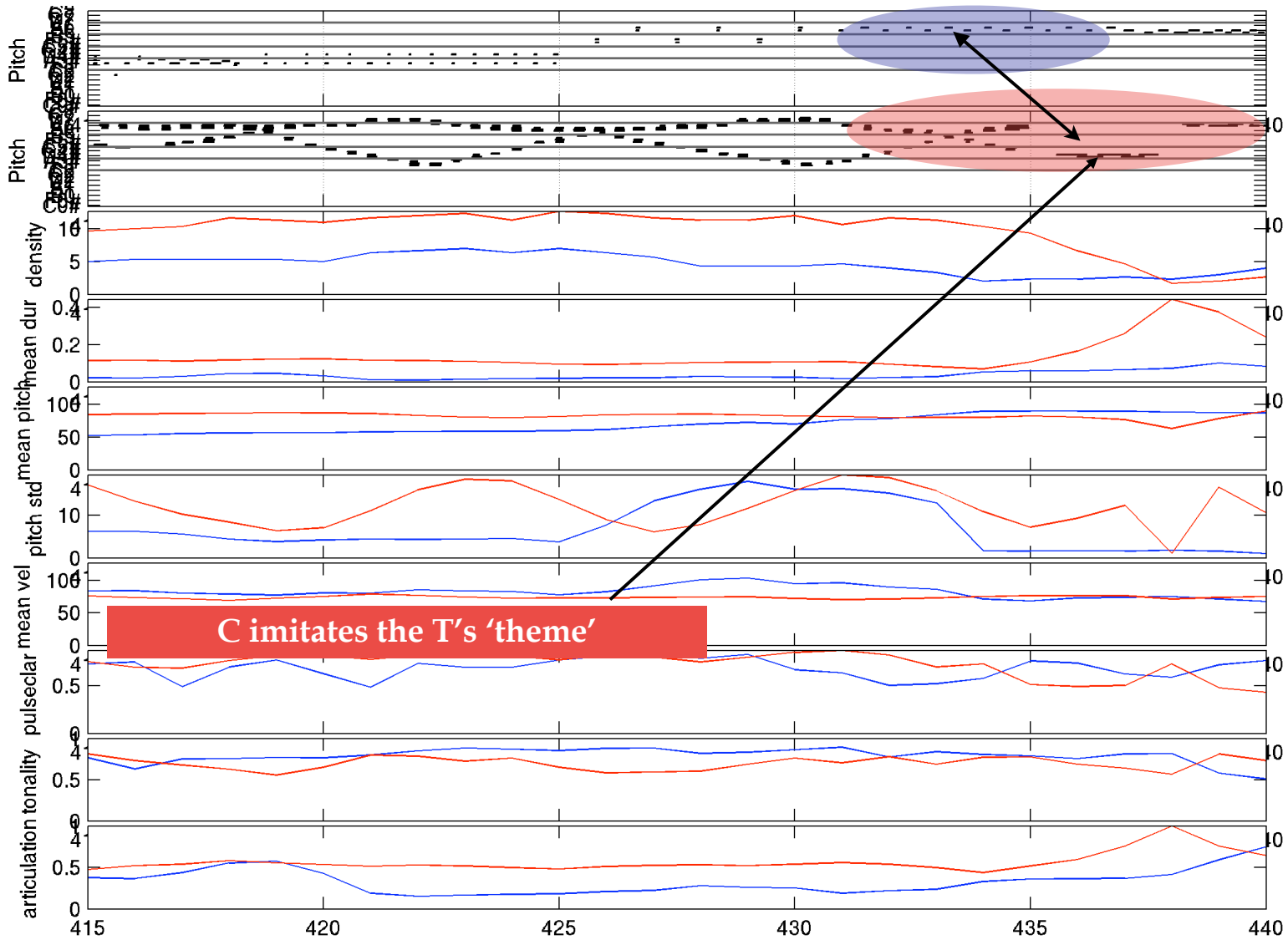
Therapist introduces a change

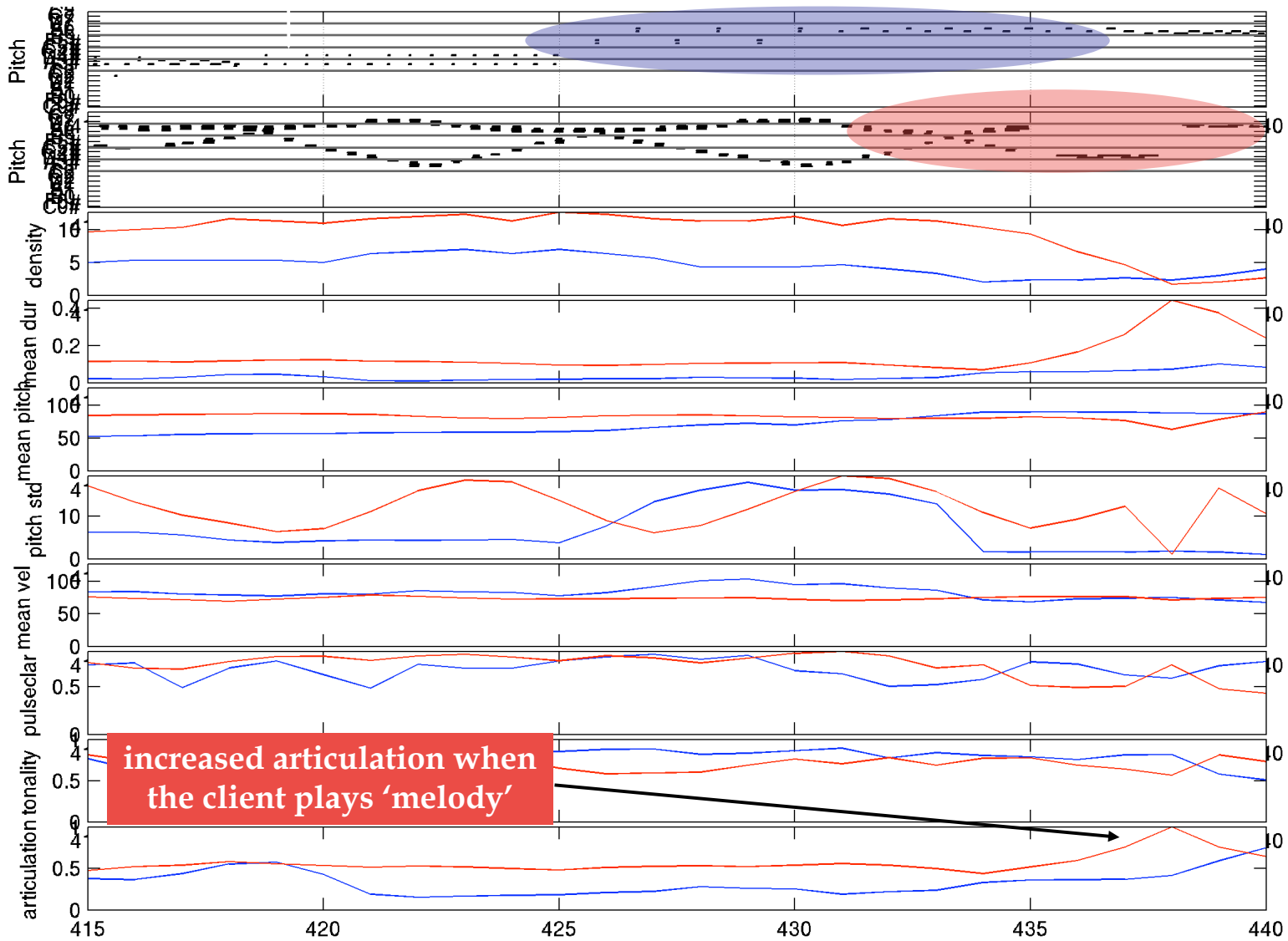
Therapist introduces a change

Therapist introduces a change

Therapist introduces a change

Improvisaatioanalyysin tulkinnan “ongelmia”

- Sillan rakentaminen musiikillisten piirteiden ja biopsykososiaalisen tilan välillä haastavaa
- Hyvin “alaspesifi” näkökulma – aukeaako moniammattilliselle hoitotiimille?
- Jos musiikillisista piirteistä koostuva musiikillinen kaava muuttuu terapiaprosessin aikana, mikä sen suhde on esim. terapeuttiseen eheytymiseen/muutokseen?
- Standardisoinnin ongelma?

Ei-kielellinen ilmaisu ja vuorovaikutus [liike] tutkimuksen kohteena

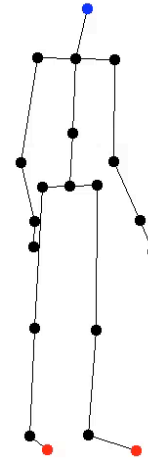
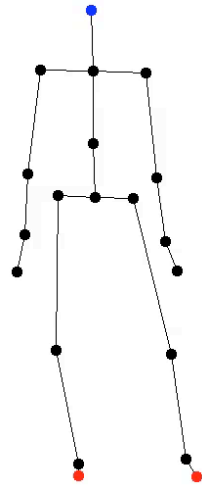
- **kehon liikkeet** luotettavia persoonallisuustyypin indikaattoreita (Ball & Breese, 2000)
- selkeä suhde puhujan liikekuvioiden ja hänen persoonallisuudestaan tehtyjen havaintojen välillä (Koppensteiner & Grammer, 2010)
- persoonallisuushäiriöt heijastuvat kehollisessa liikkeessä (Kluft, Poteat, & Kluft, 1986)

Vähemmän

Paikallinen liike

Enemmän

Introvertti
Epäavoin

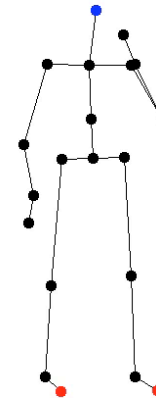
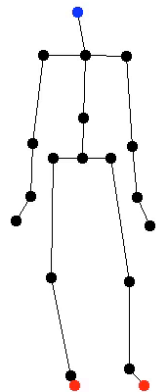
Extrovertti
Avoin

Vähemmän

Käsien epävakaisuus

Enemmän

Epämukava
Neuroottinen

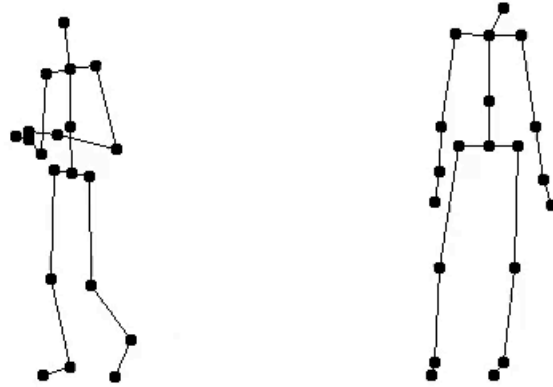
Mukava
Ei-neuroottinen

Mieliala ja liike

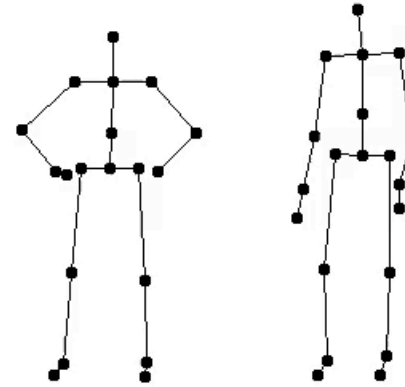
- koko kehon liikkeet [ei-musiikilliset] heijastavat emotionaalisia tiloja (Castellano, Villalba, & Camurri, 2007; Crane & Gross, 2007).
- soittajien kehon liikkeet voivat välittää peruseemootioita (Dahl & Friberg, 2007; Castellano, Mortillaro, Camurri, Volpe, & Scherer, 2008; Thompson & Luck, 2008)
- tanssijat voivat välittää musiikin ilmaisullista sisältöä liikkeiden avulla (Camurri, Lagerlof, & Volpe, 2003)

Kuuntelijan vaikutus: Mieliala

Negatiivinen tunne

Positiivinen tunne

vähemmän

Kineettinen energia std
Käsien etäisyys
Käsien nopeus (vert.)
Käsien nykiminen (anteroposterior)
Pään nopeus (anteroposterior)

enemmän

Saarikallio et al. (submitted)

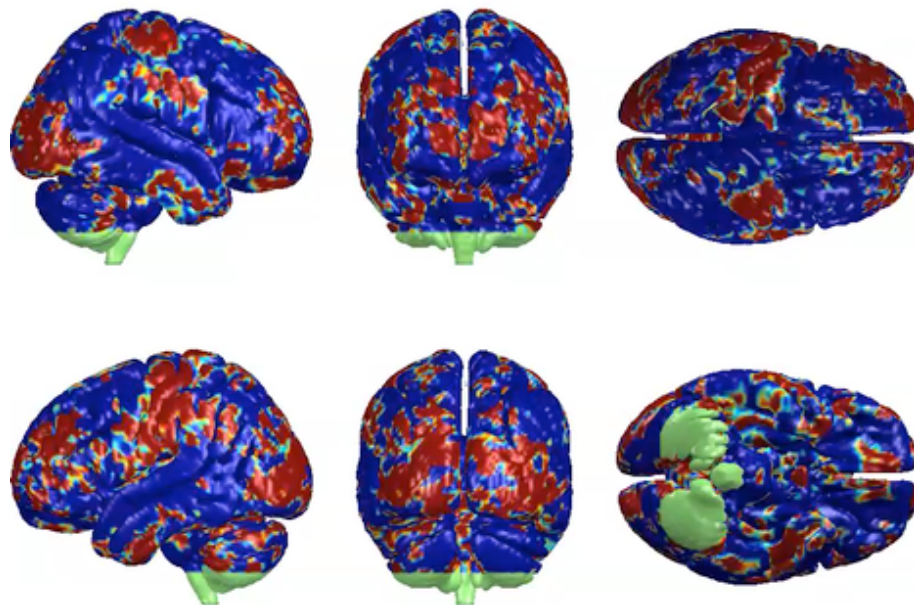
Kehon kieli ja psykoterapia

- Kehollinen liike antaa arvokasta tietoa asiakkaan persoonallisuudesta?
- Kehollinen liike antaa arvoaksta tietoa asiakkaan mielialasta?
- Kehollinen liike antaa arvokasta tietoa asiakkaan psyykkisestä häiriöstä?
- Kehollinen liike antaa arvokasta tietoa asiakkaan todellisesta [emotionaalisesta] tilannesidonnaisesta reaktiosta?

Kehon kieli ja psykoterapeuttinen muutos

- Asiakkaan edistymistä terapiassa voidaan tutkia myös kehon liikekaavan muutoksina pitkällä aikavälillä?
- Liikekaavan mahdollinen muuttuminen korreloi psykometristen mittareiden kanssa erityisesti perusemootioiden ja mielialojen tasolla?
- Ongelmana ei enää ole objektiivisten tutkimusmenetelmien puuttuminen?

LOPUKSI: Aivoaktiivisuus musiikin kuuntelussa

Alluri, V., Toiviainen, P., Jääskeläinen, I. P., Glerean, E., Sams, M., & Brattico, E. (2012). Large-scale brain networks emerge from dynamic processing of musical timbre, key and rhythm. *NeuroImage*, 59, 3677–3689. DOI: 10.1016/j.neuroimage.2011.11.019

KIITOS HUOMIOSTANNE!

MONITIETEISEN
MUSIIKINTUTKIMUKSEN
HUIPPUYKSIKKÖ

FINNISH CENTRE OF EXCELLENCE
IN INTERDISCIPLINARY
MUSIC RESEARCH